

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 4 Mei 1913. N°. 1841.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonneementen worden aangecomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Van de Doleinding.

XCI.

DERDE REEKS.

XXVIII.

Want zie, die verre van U zijn, zullen vergaan; Gij roest uit, al wie van U afhoort; Ps. 73: 27.

Toenadering tot of verwijdering van God kan plaats hebben in alle sferen van ons leven. Die sferen zijn zeer onderscheiden de een van den ander. Ieder weet, hoe het een geheel andere sfeer van zijn leven is, zoo er gehandeld wordt van zijn verborgen omgang met zijn God in het gebed, of te wel dat er sprake is van een handelsovereenkomst, waarbij hij den zegen van zijn God inroep. Reeds ziel en lichaam maken een doorgaande splitsing in ons leven, en bij beide voelen we toch wel het onderscheid, of de kracht Gods in ons werkt van verder af of van dichterbij. Natuurlijk moet men het begrip van afstand hier niet in letterlijken zin nemen, God is altoos alomtegenwoordig, en in zooverre is er van afstand nooit sprake. Toch heet dit niet, dat we zeer goed weten wat het is, van God af te dwalen, of nabij onzen God te zijn. Als Asaf spreekt van deuziken, die „verre van God zijn“ en van God afhooren, bedoelt hij in 't minst hiermede niet, om ook maar iets op Gods alomtegenwoordigheid af te dingen, doch geeft hij toch zeer wel te kennen, dat er in de gedachten en overleggingen van een goddeloos geen beweging is naar God toe, maar veel meer een beweging in zijn geest, die van God afgaat. Het dicht bij God zijn bedoelen we dan in gelijken zin, waarin we zeggen kunnen, dat we ons dicht bij een vriend of broeder voelen, ook al zijn we plaatselijk van hem gescheiden. Men kan op een zelfde rustbank met iemand samen zitten en toch elke gemeenschap met hem missen, zoodat er tusschen het hart van den een en het hart van den ander een zeer groote afstand ligt. En omgekeerd, kan iemand in een ander wereldjeel vertoeven, dat toch zijn hart vlak bij u is en uw hart vlak bij hem. Het denkbeeld van afstand wordt wel eigenlijk in den zin van plaatselijke scheiding genomen, maar behoudt gewoonlijk zijn volle betekenis, ook al is er van plaatselijke afstand ganschelijk geen sprake. In zooverre kunnen we zeer wel ook bij een alomtegenwoordigen God van een afstand spreken, die Hem of geheel van ons scheidt, of althans zijn nabijheid zeer onderscheidenlijk, d. i. in meerdere of in mindere mate, doet gevoelen.

De sferen van ons leven zijn vele in aantal. Er is een geheel stoffelijke sfeer in ons leven, in de sfeer van de natuur om ons heen. Er is een eigen sfeer van ons lichamenlijk leven, en daar is weer de sfeer van onze zintuigen, als onderscheiden van de sfeer van ons spier-, aderen- en zenuwweefsel. Geheel onderscheiden hiervan is dan weer de sfeer van onze geest, en in de sfeer van dien geest is het ook weer geheel iets anders, of we te doen hebben met ons waarnemend besef of met ons denkend bewustzijn, en sterker nog, of we te doen hebben met ons zedelijk leven, met onze schoonheidsgevoelens of met onze religieuze verheffing. Dit alles zijn afzonderlijke sferen, waarin ons ik zich beweegt, waaruit het indrukken opvangt, en waarop het inwerkt. Voor dit alles zijn in ons wezen de middelen en instrumenten ingeschapen, en nu werken in die deelen en organen van ons wezen sekere krachten. Die krachten kunnen zwak of ze kunnen sterk zijn, maar hoe ze ook uitkomen, altoos zijn deze krachten, die in ons werken, uitingen van de almachtige kracht Gods, en Hij zelf is het, die in deze krachten werkt. Was nu de lawerking van de kracht Gods steeds dezelfde en altoos gelijkmatig, nooit wisselend of zich wijzigend, zoo zou er ook in ons leven geen verandering vallen waar te nemen. Doch dit is juist niet zoo. De deelen of organen van ons menschelek wezen kunnen op zich zelf van zeer verschillende aard zijn. Reeds de zintuigen kunnen aanmerkelijk verschillen, zoo bij het gehoor als bij het gezicht, en naar mate de zintuigen in sijnheid of grofheid uiteenloopen, verschilt dan ook de kracht, die er in werkt. Wat een Bach op mudkaal terrein werkte, is voor ons niet anders waarneembaar dan door ons oor. Niet alsof het uitwendig zintuig van het gehoor de tonen greep, verbond en dan weer scheidde, maar omdat op en in dat zintuig van ons gehoor een geestelijke kracht kan werken, die zeer uiteenloopt. Dat meerdere of mindere in kracht nu, dat in ons werkt, bepalen niet wij, maar bepaalt God voor ons. Hoe hooger nu die krachten in ons zich verheffen, des te meer en

des te inniger werkt God op ons in. Als ge een idioot kind voor u ziet, en ge plaatst daarnaast de beeltenis van een Kant of Rafael, dan voelt ge aanstonds, hoe de bezielende en verbeelende kracht Gods op veel verder afstand van dat idioote kind is gebleven en daarentegen zulk een denken en zulk een schilder zeer nabij is gekomen. En zoo blijft het steeds voor ons besef, hoe beslist we ook de alomtegenwoordigheid Gods bejijden. Er bestaat niets en leeft niets, of altoos schuilt er zekere kracht in, die zich in wat leeft zelfs als een bewegende kracht openbaart, en steeds blijft het, zoals Paulus het te Athene uitsprak: „In Hem leven we, bewegen we ons en zijn wij.“ „Iets wat Paulus volstrekt niet alleen uitsprak van de geloovigen, maar van al wat mensch heet. Hij stond toen op den Areopagus tegenover een vergadering van heidenen, die nog geen van allen het hoogere leven deelachtig waren geworden. Het was hem genoeg, dat hij menschen voor zich zag, om 't voor allen uit te spreken, dat zij aldus leefden, zich bewogen en waren door een kracht, die zich in alles openbaarde, en dat deze kracht een kracht Gods was. En dit wel in dien zin, dat in die kracht God zelf tegenwoordig was, zoodat hij zonder aarzeling zeggen kon: „In God leven we, in God bewegen we ons en in God zijn wij.“

Zijt ge nu in die hoogere beschouwing ingegaan, dat ge in heel het leven om u heen werking en kracht waarneemt, en het u niet anders kunt indenken dan zoo, dat al die kracht, die zich uit, werkt en openbaart, wel in en door het creatuur voor u waarneembaar wordt, maar niettemin van God uitgaat, dan kan het niet anders, of ge zult de hand Gods in dit alles volstrekt niet overal even duidelijk en klaar waarnemen, maar integendeel met zeer sterk geteekend onderscheid. Als een aardworm langs het voetpad kruip, is er in dien aardworm zekere kracht, want ge ziet de beweging; maar de beweging is zoo onbeduidend en die kracht zoo zwak, dat zulk een aardworm zonder meer nimmer de gedachte aan Gods mogendheid in u zou wakker roepen. Het is dus in dat nietige wezen wel kracht Gods, die werkt; hoe toch zou het anders leven? Maar wat ge ervan waarneemt, maakt zoo weinig indruk, dat de nietige beweging, die ge bij goed opletten merkt, u niet kan treffen en u niet ophouden zal tot de gedachte aan God. Treft daarentegen uw oog de vlucht van den adelaar, die uit zijn rotsnest neerstrijkt op zijn prooi, dan maakt de pracht van deze verschijning een indruk op u, die zich aanstonds voor u vertolken kan in de bewondering van Hem die dezen machtigen rotsvogel schiep. En wordt de beweging, die ge waarneemt, nog sneller, zoodat ge ten laatste de wolken dreigen en de bliksem-schichten door het luchttruim schieten ziet, dan openbaart zich voor uw oog zulk een ongemeene kracht, dat ge vanzelf de gedachte aan de kracht Gods in u voelt opkomen. Vooral bij al datgene, dat uitgaat boven de gewone maat en tot het verhevene behoort, vestigt zich die indruk in het ontvankelijk gemoed onmiddellijk.

Zoo want vanzelf het leven er ons aan, om in al de verschijnselen om ons heen zekere kracht te erkennen, en leidt ons geloof er toe, om voor al deze krachten het initiatief in God en in God alleen te zoeken, maar niet dan met zeer verschillende en ver uiteenlopende indrukken. Die indruk is zelfs zoo verschillend, dat we in het gewone leven ternauwernood aan den Goddelijken oorsprong van de krachten, die we werken zien, denken, en dat het slechts een enkele maal bij zeer buitengewone krachtswerkingen is, dat ze ons tot God opleiden. Zelfs hierbij maakt het dan nog verschil of we de werking dier krachten verstaan en begrijpen, of dat ze ons verrassend en onbegrijpelijk voorkomen. De werking van een stuk geschut kan geweldig zijn, maar omdat de mensch het zelf maakte, laadde en afschoot, kan men er wel van schrikken, doch zonder dat het ons aan God doet denken; iets, wat natuurlijk onjuist is, want ook bij dat geschut is het God en God alleen, die in de stoffen der natuur en in de vindingrijkheid van den mensch de krachten aan den mensch schenkt, welke hem in staat stellen, het kaon daar te stellen en af te vuren. Maar dit alles laat niet. Omdat we weten, dat het de mensch is, die het uitvindt, saamstelde en bezigt, kan het ons door zijn geweld wel doen beven, maar het werkt geen hoogere gedachte. Zoo is het met de bliksemsnelheid van den sneelreijn, met de wenteling van het stoomrad, met de wonderde telegraaf en telefoon; al te gader krachten en werkingen, die indruk maken, maar die ons niet ophieven tot hooger, omdat de mensch zelf er de verklaring van

is. Dit maakt dan ook, dat natuurkundigen, die zich in de gangen en wegen van de natuur verdiepen, al minner bij de werking van deze wonderde krachten aan God denken, en er te laste in roemen durven, dat door hen alles uit den mensch wordt verklaard. Natuurlijk heeft men geheel ten onrechte hieruit afgeleid, dat dit komen onder den indruk van het Goddelijke slechts het zelfbedrog van den onkundige was. De uitkomst toch heeft geleerd, dat een vrome natuurkundige niet alleen even diep als een gewoon landman door de machtige werkingen van de elementen getimpeerd wordt, maar dat juist hij steeds meer in alles de hand Gods bewonderen gaat. Maar op zich zelf blijft het een feit, dat in het gemeen genomen, de onbegrepen dingen het eerst en het meest tot God opleiden, en doen voelen, dat in de krachten der natuur een kracht Gods werkt. Gelijk ge nu aan de kracht, die de mensch werkt en de bewegingen, die de mensch maakt, ontdekt, dat hij er is en dat ge met hem te doen hebt, zoo ook is het hier met opzicht tot de tegenwoordigheid Gods. Ontvangen we bij wat we waarnemen den indruk; Ziedaar Gods kracht die werkt, dan wordt de openbaring van die kracht voor ons een ontdekking van Gods tegenwoordigheid. Het „ult Hem, door Hem en tot Hem“, brengen we voor ons besef dan op alle dingen over, en zoo komt steeds meer een geloof in ons op, dat ons Gods tegenwoordigheid ten slotte in alles doet eeren. Eerst leert men dan door het onderwijs dat men ontvangt, wat we omtrent Gods alomtegenwoordigheid te weten hebben; ingaande in het leven wordt die tegenwoordigheid ons door de consciëntie gedurig herinnerd; maar eerst daarna ontvangt dat geloof steeds meer vorm en wezen door wat we om ons waarnemen; tot ten slotte de geloovige mensch Gods doen en Gods werking in alles begriift en beluistert en nu weet, hoe hij steeds niet alleen mystiek, maar ook feitelijk, zich voor het aannijn van zijn God bevindt.

Doch juist hierbij nu komt de afstand aan de orde. Tusschen God en ons bestaat altoos zekere afstand, maar die afstand mindert of neemt toe, naar gelang van twee dingen. Eenerzijds naar gelang ons zielsoog, dat Gods tegenwoordigheid zal waarnemen, helderder of doffer is, anderzijds naarmate de openbaring van Gods kracht sterker of zwakker zich aandient. Het eerste is een geloofskwestie. Wie het geloof mist of in het geloof nog zeer achterlijk is, zal de nabijheid van zijn God vaak nauwelijks waarnemen; terwijl omgekeerd het kind van God, dat helder uit zijn geloofsoog ziet, steeds en in alles de hand van zijn God ontdekt. Dit is het eerste punt van verschil, maar hierbij komt nu het tweede, meer objectieve, dat metterdaad de openbaring van Gods tegenwoordigheid in het eene ding zooveel klaarder is, dan in het andere. Ge behoeft hierbij niet anders dan aan de meest gewone dingen in het leven te denken. Als een kind merkt, dat moeder hoest, omdat ze verkouden werd, denkt het daarbij aan niets hoogers; maar wordt daarentegen moeder krank ten doode toe, zoodat ze de atem van haar kind niet meer kan opvangen en steeds afziet in kracht, dan voelt datzelfde kind een overweldigende aandoening van onheil en weemoed in zich opkomen en wekt het zien op moeder vanzelf de gedachte op aan dien God, in wiens hand zij is, zoodat het kind voor moeders leven gaat bidden. En zoo nu is het in alle ding. Bij het eene bijna geen denken aan God, bij het andere zeer sterk. In het eene geval de werking van Gods kracht nauwelijks opgemerkt, bij het andere die werking zeer diep indruk makend. En zoo dan ook bij het eene een gewaarwording, dat God zelf in de werking zijner kracht zich openbaart en vertoont, en bij het andere nauwelijks een schaduw van zijn beeld opgevallen. Is nu die ontdekking van onzen God voor ons besef zeer zwak, zoo verschijnt zijn beeld ons op groter afstand, maar is die ontdekking zeer scherp, helder en sterk, dan verkrijgen we een gewaarwording, alsof God zich naar ons toe heeft bewogen en nu zeer dicht bij ons gekomen. Een werking van twee kanten altoos. Wij zelf, subjectief, door onheiligen zin van ons zielsoog voor onzen God verblind, oftewel het zielsoog door geloofshelling helder voor onzen God ontsloten. Maar dan ook evenzoo aan den anderen kant de werking van Gods kracht zich vol en krachtig aan ons openbaard zoodat we den levenden God als voor ons zien en zijn hand ons voelen aangrijpen, oftewel die werking van Gods kracht zoo zwak geworden, dat het is, of ze ons niet dan zeer uit de verte toekomt. Al is het dan, dat God van den aanblijnde tot den einde toe steeds aan alle

plaatsen tegenwoordig is, zoo kunnen we toch niet ontkomen aan den indruk, dat onze God de eene maal meer uit de verte op ons inwerkt en de andere maal ons zeer nabij komt en als met zijn vleugelen dekt. Ware dit nu enkel schijn en labeelding, zoo zou er geen waarde aan te hechten zijn, maar dat is volstrekt niet zoo. Dit onderscheid tusschen de werking Gods op een afstand en de werking Gods van zeer nabij, is in volen zin werkelijkheid, ook al is het begrip van afstand of van maat uiteraard nooit in onzen gewonen menscheleken zin op God den Heere toepasselijk. Als iemand in de volle kracht zijns levens staat en de gezondheid en de welstand uit heel zijn wezen spreekt en ik vergelijk die flinke, krachtige verschijning met een toringkranke, die in zijn laatste stadium wegwijkt, dan is wel de kracht Gods, zoolang er leven is, in beide werkzaam, maar toch in geheel verschillende mate. Bij den een zoo heerlijk, dat de kracht Gods u in het oog springt uit de gezonde kracht van zijn creatuur, en daarentegen bij den ander slechts lauwerlijk, zoodat ge gevoelt, hoe hier de kracht Gods is teruggeweken. Zoo is het bij den mensch en zoo is het bij het dier. Als de leeuw zijn prooi bespringt, openbaart zich een geweldige kracht vol majesteit, die u gevoelen doet, hoe het Gods kracht is, die zich hier openbaart. Licht daarentegen een visch op het droge te zien, dan is het of God het dier losliet. Als in den zomer de natuur in volle pracht van tint en vorm ons haar weelde doet toeglansen, spreekt er in alles kracht en leven, en in die kracht en in dat leven is Gods tegenwoordigheid; doch is het blad verdort, zijn de takken kaal geworden, en is het veld aardrijk verstorven, dan is het leven in de doodschaduw verzonken en is het of de kracht Gods, ook al uit ze zich dan weer op andere manier, het leven uit die natuur terugaamt. Hebt ge in de dorre wildernis omdoelt, hebt ge een indruk, alsof uw God zeer verre is gweken; in de weelde van de Oostersche natuur daarentegen is 't, of uw God zich uit een Paradijs zich naar u toebewegt.

En geheel ditzelfde nu komt nog sterker uit in de hoogere sferen des levens. De wereld onzer gedachten kan arm en kan rijk zijn. Is ze nu zeer armelijk gevuld, mist ze kracht om in de diepte te gaan, en wat uiteen ligt in hooger verband saam te bladen, zoodat ge geen ideaal aan de transen ziet opkomen, maar voorttoet in het onbehulpene, — dan maakt dit op ons den indruk van een gedachtenleven zonder hoogere bedelling, geheel in het lagere opgaande en zoo armelijk toegerust, dat er van God niets in te bespeuren valt. Staat er daarentegen een machtig denker op, wiens gedachtenstroom het heelal schijnt te omvatten, die oplegt als de adelaar en het firmament doorschouwt, en die in geheel dezen gedachtenkring van zijn geest elke diepte doorpelt, elke hoogte beklimt en elken omvang weet te omlijnen, dan ontvangt men den indruk van een reusachtig geestesleven, werkend met krachten, die hij misbruiken moge, maar dan toch door het feit zelf van wat ze aandurven, het merkteken toonend, dat het krachten Gods zijn, die hier den menscheleken geest tot zoo wonder betoon in staat stellen. In den botterik is het een God van verre, in den doordenker der eeuw een God van nabij, ook al verbrandt hij als Icarus zijn vleugelen in den gloed, dien hij overmoedig troostreedt.

Geheel ditzelfde ziet ge op zedelijk gebied. Zwakke, onmachtige personen, die in den zedelijken strijd van het leven gedurig onderlijgen en soms zelfs hun zedelijk leven misbruiken tot egoistisch voordeel, ergeren u en bannen eerder de gedachte aan Gods heiligheid uit uw hart, dan dat ze tot zijn heiligheid u zouden opleiden. Hebt ge daarentegen te doen met een held op zedelijk gebied, die geen smaad of kruis ontzet, alle lijden tart om zijn hooger doel te bereiken, en u aangrijpt door zijn onzelfschtheid, dan spreekt in den zedelijken moed van dien held als in het heilige uw God u aan, en gevoelt ge, hoe in het bijzijn en in de tegenwoordigheid van dien voortreffelijken man uw nabijzijn bij uw God u als vanzelf eerder toekomt.

Op het gebied van hetgeen boel en in de sfeer van het schoone dat u bezelen kan,ervaart ge geheel hetzelfde. Wat men noemt de schoonheidsfeer, of met een vreemd woord het aesthetische, kan zelfs nog sterker dan het zedelijke in machtige aantijding uitgaan. Het schoone en boelende beweegt zich in het sinnelijke, zichtbare en hoorbare, en spreekt daardoor scherper vanzelf uw eigen zielleven toe. Door het feit, dat er zonde in ons woont en het geestelijke van onze gewaarwording schier noodzakelijk met het sinnelijke in tegen-

stelling geraakt, vloeit als vanzelf voort, dat de zondige neiging in ons zich vaak met voorkeur op het sinnelijke werpt en zich met dit sinnelijke zoekt te verrijken. Dit kan overwonnen worden en het wordt vaak met Gods hulpe overwonnen, en keer op keer heeft kracht uit God ook op dit gebied het menschelekje schoone in dienst van het heilige gesteld. Juist daardoor echter deed zich ook in de sfeer van het schoone geheel hetzelfde verschijnsel voor. De eene maal schitterde op dat gebied de kracht Gods en was het God zelf, die zich in het schoone, dat de mensch schiep, verheerlijkte, maar ook een ander maal zag men het Goddelijke uit deze sfeer van het schoone terugwijken en hield in zijn kunst de mensch het schoone verre van zijn God.

En tenslotte was het evenzoo in de sfeer van het godsdienstig leven. De eene maal werkelijkheid, uitwendig vertoon en tot in het heilige vervalsching van den levenden God, dat het scheen of juist uit het vroom gedoe de kracht Gods geheel week en de tegenwoordigheid Gods in zijn tempel niet meer te bespeuren viel. Doch daartegenover een ander maal ook in de sfeer van het religieuze een heerlijke openbaring van vrome, innige door God gewekte kracht, waarin God zelf zijn heerlijke nabijheid aan de vrome ziel openbaarde. In den eeredienst van schijn en vorm God zelf, dien men aanbidt zou, van verre staanden uit het heiligdom gweken, en daarentegen in de waarachtige vroomheid niets dan kracht des Geestes zich openbaard en God zelf nabijkomend tot het Hem zoekend hart.

Een verschijnsel alzoo in alle sferen van ons menschelek leven. Allereigen krachten werkend en die krachten nooit anders in hun ontplooiing, dan door God zelf gewekte, door God zelf onderhouden en van God zelf gedragen levensfactoren. Maar al deze krachten en factoren de eene maal den glans van het Goddelijke op zich dragend en door den schemer der realiteit God zelf in zijn heilige tegenwoordigheid voor ons ontsluitend; en daarentegen de andere maal het goddelijk merk in deze krachten en factoren verzwakend, of makend wat glansen moest en hun Goddelijken oorsprong verloochnend, om alzoo de tegenwoordigheid Gods te verdonkeren. De eene maal God steeds dichterbij ons en ons innerlijk besef God naderbij gekomen, de andere maal daarentegen Gods tegenwoordigheid in de verte teruggedrongen. Altoos tusschen den God van nabij en den God van verre de keuze.

DR. A. K.

„Een wolke nam Hem weg“.

[HEMELVAARTSDAG].

En als hij dit gezegd had, werd hij opgenomen onderwijst hij het zagen, en een wolke nam hem weg van hunne ogen. Handelingen 1: 9.

Na de scheiding op den Olijfberg bleven de discipelen van Jesus in verlegenheid achter. Jesus' opvaren ten hemel liet hen in hun verlatenheid zoo droef het gemis van zijn heilige tegenwoordigheid gevoelen. Wel reeds waren ze sinds 't Volbracht op Golgotha bij aanvang aan die verlatenheid gewend. Eerst tot aan zijn verrijzenis uit 't graf, en toen bij 't scheiden na de eerste verschijning tot hij hun nogmaals verscheen, maar toen werd die verlatenheid toch nog keer op keer weer door zijn wederomkomen afgebroken. Wel verlieten er soms meerdere dagen achtereen, dat ze hun Jesus dan niet meer zagen, en ook niet hoorden van anderen, die hem nogmaals ontmoeten mochten, maar toen bleef bij 't scheiden dan toch altoos nog de hoop, 't vooruitzicht van een nadere ontmoeting levendig. Nog altoos bleef Jesus op deze aarde verkeerend, en zoolang 'dat aanhield, leefde toch altoos de hoop van weersien nog in hun hart.

Jesus is dan ook niet in stilheid verdwenen. Op zichzelf ware het zeer wel denkbaar geweest, dat Jesus, na de verschijning aan de driehonderd in Galilea, zich aan niemand meer levend verstoond had, en dat hij zijn discipelen uit zijn niet-weer-verschijnen zelf de conclusie had laten opmaken, dat hij alsnu voor goed van deze aarde was weggegaan naar hooger.

Toch ging het zoo niet toe. Jesus heeft in een hoogst plechtig oogenblik van zijn jongeren afscheid genomen. Voor hun oogen is hij opgevaren ten hemel. En na zijn heergaan hebben door God gezonden hemelbode in engelentaal hun Jesus' afscheid vertolkt.

Laat ons daarvoor danken. Niet enkel toch voor de discipelen, maar ook voor de geloovigen die daarna kwamen, en evenzo voor ons, is het feit van Jesus' zichtbare Hemelvaart van zoo onschatbare waarde.

Stel u toch voor, dat de jongeren bij de Hemelvaart van hun Koning niet tegenwoordig waren geweest, en dat Jesus ongemerkt en door niemand gezien, van een eenzaam bergtop en bij het ingaan van het nachtelijk duister, deze aarde

verlaten had, — en gevoelt immers, wat twijfel dit had kunnen en moeten wekken. Vanzelf toch zou dan twijfel hebben moeten opkomen, of Jezus niet op een eenzame plek opnieuw zijn leven had afgelegd; een gedachte die heel de betekenis van zijn Opstanding uit de dooden zou hebben teniet gedaan. Of, erger nog, waar toch reeds na Jezus' opstanding zoo telkens twijfel in hun hart gerezen was, daar zou zijn oemerkte en stil verdwijnen zoo licht de vraag in hun hart hebben doen oprijzen: „Hebben we ons niet vergist? Is het geen zelfbedrog geweest, waaraan we ten prooi waren? Is 't wel waarlijk zoo, dat we onzen Heiland terug hebben gezien? Of zijn we door schijn en verbeelding misleid geworden?”

Juist daarom voelt ge dan ook, dat het feit, de gebeurtenis van Jezus' zichtbare Hemelvaart voor het oog zijner jongeren een steunpunt voor hun geloof was, en dat se, eerst daardoor in hun geloof bevestigd, met zoo volle verzekerdheid Hem, die op Golgotha stierf en door zijn Verrijzenis onze verzoening beregde, straks onder de volken prediken konden.

Na toch waren ze zelve van zijn heengaan getuigen geweest. Ze hadden 't voor hun oogen gezien, dat hij daar stond, tot hen sprak, en toen werd opgenomen, en opvoer ten hemel. Ze zagen waar hij heenging, en toen de wolk onder Hem schoof en Hem aan hun oog ontrok, waren het de engelen Gods die hun wat nu gebeurde, vertolken.

Hij verdween niet maar. Hij scheide niet maar van hen. Hij verliet niet maar deze aarde. Nergens was hij nog waarnaar, was slechts de eerste schrede naar omhoog, was slechts het begin van zijn triomftocht, het verlaten van deze aarde, om de hemelen der hemelen door te gaan, en terug te keeren naar den Troon der heerlijkheid, van waar Hij, om ons te zaligen, tot ons was nedergeedaald.

Ook was het niet een langzaam optuigen, zoodat de gestalte van Jezus al kleiner en ten slotte geheel onzichtbaar werd. Neen, terwijl se daar op den Olijfborg staan, en de volle gestalte van Jezus nog voor zich zien, zoo dat se zijn persoon, en zijn heilig gelaat, nog ten volle onderscheiden kunnen, trekt er een wolk voor zijn verschijning, en achter die wolk gaat de heilige persoon van hun Heiland op eenmaal schijn.

Altoos weer diezelfde wolk, die 't eerst gedien was bij Israels uittocht, die nu lichtend dan zwevend rustte op den tabernakel, en die keer op keer telkens weer was waargenomen. Een wolk van hooger aard dan de wolken, wier druppelen straks het aardrijk bevochtigen. Een wolk van hooger oorsprong, en als in hemel-schen glaas gedoopt, en glansen der heerlijkheid van zich uitstralend. Een wolk die, uit den hemel nederdaalde, tusschen het oog der jongeren en Jezus' heilige gestalte inschoof. En die toen, als ware 't zijn zegewagen, hem opnam, ophief, en indroeg in de woonstede Gods daarboven.

Ken *wolk*, niet een muur, en niet een rotsgebergte.

Het moest een scheiden zijn, maar een scheiding die de voortdurende gemeenschap niet buitensloot. Zoo was die wolk als een doorzichtig gordijn, dat voor het oog der jongeren schoof, en beiden hun Imprentie, en dat hun Heiland van hen was opgevaaren, en dat de gemeenschap met hun Heiland nog altoos stand hield. Dat Hij zög op hen nederzag; dat zij nog tot hun Koning konden optien.

Zoo kwam de tegenstelling met hetgeen vóór Bethlehem voorwerp des geloofs was, in helder licht.

Toen, in de eeuwen der profetieën, ook wel geloof in een Messias, maar in een Messias die ook verre was, dien nog geen oog had gezien, wiens stem nog geen oor had gehoord, wiens glaas nog geen menschengelaat bestraald had. Een Messias in de belofte, maar in werkelijkheid nog niet aanschouwd.

En toen heeft die Messias, die Zoon Gods, het wel geen roef geacht Gods evenwel te zijn, maar heeft zich vernederd, zich ontdiend, zich zelve vernietigd, om tot ons te komen, om één onzer te worden, en om ons van zonden te reinigen; maar toch moest hij weer weg, toch kon hij niet op deze aarde bij ons blijven, juist omdat hij niet maar enkele personen, maar heel zijn volk zaligen wilde.

Op aarde was Jezus' verkeer met menschen beperkt. Onder slechts één volk is hij opgetreden. Slechts in een klein stuk van Azië, op de kust, kwam hij met het één volk van Israël in aanraking.

Op aarde blijvend, had Jezus' noot *aller Heer* en Koning kunnen zijn.

Daarom verliet hij toen deze aarde, daarom voer hij toen ten hemel op, en daarom is hij nu geseeten aan de Rechterhand des Vaders op den troon der heerlijkheid.

Alles moet hij zijn, om uit alle volk het volk Gods te verzamelen, en zoo oefent hij van uit dien zaligen hemel ook met u, zoo ge hem toebehoort, die innige gemeenschap uit, die tweeweg brengt, dat gij met u Heiland in veel teederder eenheid der ziel kunt treden, dan dit op aarde ooit aan zijn discipelen gegund was.

Jezus' Hemelvaart is voor ons niet zijn heengaan, en zijn scheiden, maar veel eer juist zijn komen tot ons, zijn blijven met ons, zijn wonen tot in ons hart.

Dr. A. K.

Amsterdam, 30 April 1913.

Prof. Dr. Benjamin Warfield, hoogleraar te Princeton, geeft onder den titel: *het godsdienstig leven van de studenten in de Theologie*, een serie toespraken uit, te Princeton gehouden. De eerste dezer toespraken, van Charles Hodge hoogleraar in de Dogmatiek en polemieek te Princeton, moge hier volgen. Ze heeft ook onze aanstaanden Dienaars des Woords wel veel te zeggen:

Men heeft mij uitgenoodigd om tot u te spreken over het godsdienstige leven van den student in de theologie. 't Is niet zonder schroom, dat ik dit onderwerp aanroer, want ik acht dit het belangrijkste onderwerp, dat onze gedachten kan bezig houden. Als ik dit zeg, moet gij mij niet verdenken het gewicht van de intellectuele voorbereiding van den student voor het ambt van dienaar des Woords te willen onderschatten. Het groote belang van de intellectuele voorbereiding van den student voor dit ambt is juist de reden van het bestaan van onze theologische scholen. Zeg wat ge wilt, doe wat ge wilt, het ambt van dienaar des Woords is een „geleerd” beroep; en een niet-gestudeerde, met welke

andere gaven hij ook moge gesterd wezen, is niet berekend voor zijn taak. Maar geleerdheid, hoe onmisbaar ook, is toch niet het meest onmisbare voor een predikant. „Bekwaam om te leeren”, — ja, een predikant moet zijn „bekwaam om te leeren”; en merk wel op 't geen ik u zeg of liever op 't geen Paulus u zegt, „bekwaam om te leeren”; niet bekwaam alleen om te vermanen, te bidden, te smeeken, en de herten aan te grijpen; ook niet slechts om te getuigen, en te verkondigen, maar bepaald om te „leeren”.

En leeren of onderwijzen onderstelt kennis. Hij die leert, moet zelf kennis hebben. Met andere woorden, Paulus vraagt van u, zooals wij het misschien op minder gelukkige wijze uitdrukken, „eene onderwijzende”, en niet alleen een „bezielende prediking”. Het „bekwaam zijn om te leeren” alleen maakt echter nog geen predikant, zelfs is dit ook niet de eerste vereischte. Het is slechts een van die lange lijst van hoedanigheden, welke Paulus opnoemt als noodzakelijk voor dengene wiens hart naar dit hooge ambt uitgaat. En al het overige raakt niet zijn verstandelijke, maar zijne geestelijke geschiktheid. Een predikant moet een geleerde zijn, anders is hij volkomen onbevoegd voor zijn taak. Maar van nog veel hooger belang dan zijn gestudeerd hebben, is zijne persoonlijke godsvrucht. Niets zou dan ook noodlottiger zijn, dan deze twee zaken tegenover elkander te plaatsen. Bij het werven van soldaten wordt niet geredetwist over de vraag, of het beter is, dat zij een rechter of een linkerbeen bezitten. Soldaten moeten beide beenen hebben. Gij hebt wel eens de opmerking gehoord, dat tien minuten op uwe knieën een waachtiger en dieper en werkdadiger kennis van God u zal schenken, dan tien uren over uwe boeken gebogen te zitten. „Wat, luidt dan ons antwoord, „ook wanneer deze tien uren met uwe boeken doorgebracht zijn gebogen op uwe knieën?” Als gij u tot uwe boeken keert, dan keert gij u toch niet af van God of wederom, als gij u tot uwe God keert, keert gij u toch niet af van uwe boeken? Als studie en godsvrucht zoo vijandig tegenover elkaar staan, dan is het intellectuele leven in zich zelf vervloekt, en dan kan er zelfs voor een theologisch student geen quaestie van een godsdienstig leven zijn. Het enkele feit, dat iemand student is, zou dan het religieuze leven reeds voor hem buitensluiten.

Dat ik uitgenoodigd ben om tot u te spreken over het godsdienstig leven van den theologischen student sluit reeds in zich, dat gij zulk een tegenstelling ongerijmd acht. Gij zijt studenten in de theologie, en juist om dat gij studenten in de theologie zijt, wordt verondersteld dat gij godsdienstig zijt — en wel bijzondere godsdienstige mannen, wie de gestadige oefening van hun godsdienstig leven een zaak van het grootste gewicht is — van zulk een gewicht, dat gij voor alle dingen gewaarschuwd wenscht te worden voor de gevaren, die uw godsdienstig leven bedreigen, en gewezen wilt worden op de middelen, waardoor gij dat leven kunt sterken en dieper maken. In uw geval is er geen sprake van eene keuze tusschen het een of het ander — of student, of een man Gods, — maar gij moet beide zijn.

Misschien is het wel noodzakelijk om nog eens bijzonder de aandacht te vestigen op het nauwe verband, dat er bestaat moet tusschen den arbeid van een theologisch student en zijn godsdienstig leven. Natuurlijk geloof geen uwer, dat godsdienst en studie niet te verenigen zijn. Het is natuurlijk mogelijk, dat er onder u ook maar iemand gevonden wordt, die deze zaken absoluut gescheiden wilt houden — ja, die geneigd is deze beide zóo gescheiden te houden, dat hij meent dat, hetgeen hij aan het ene geeft, noodzakelijkerwijze aan het andere onthouden wordt. Er zou geen groter fout denkbaar zijn! De godsdienst staat onzen arbeid nooit in den weg, integendeel, hij leidt ons er heen, en geeft er hooger wijding aan.

Wij zingen immers:

Leer mij o Heer, mijn God en Koning
In alle ding u op te merken.
En wat ik ooit ter hand moog nemen,
Alleen voor de eer mijns Gods te werken.

Als 't al geschiedt Uw naam ter eere,
Dan wordt de minste dienst zelfs schoon.
En 't zwoegen zelfs eert, wie mag leeren:
Ook 't laagste werk heeft God 'lijk loon!

Dit is niet geheel zoals George Herbert het neer schreef. Hij zegt het wellicht nog krasser. Hij herinnert er ons aan, dat een mensch naar zijn werk kan zien, gelijk men naar een venster kijkt — of hij ziet niets als glas, of hij kijkt door het glas heen, en ziet de hemelen daarachter. En hij vertelt ons heel duidelijk, dat er niets zóo laag of klein is, of de groote woorden: „Om Uws naams wil!” kunnen het heerlijk maken:

Met deze woorden maakt een knecht
Tot God 'lijk werk zijn dagelijks sloven.
Wie 'n kamer veegt, wijl Gij 't gebiedt,
Maakt beide werk en kamer „schoon”!

Maar het beginsel is hetzelfde, en dit is het beginsel, het grondbeginsel van de Protestantische moraal, waarop het gehele systeem van de Christelijke ethiek is opgebouwd. Het is het beginsel van onze „roeping”, d.w.z. te erkennen: dat de beste dienst, dien wij God kunnen wijden, juist is dien plicht te doen, dien eenvoudigen, dagelijkschen arbeid wat dit ook moge zijn. In de middeleeuwen werd er anders over gedacht, toen maakte men eene kloof tusschen het godsdienstig en het wereldlijk leven; en een ieder die godsdienstig wenschte te leven, ried men aan, 't geen men „de wereld” noemde den rug toe te keeren; d.w.z. niet de slechtheid in de wereld — „de wereld, het vleesch en den duivel”, zoo-

als wij het uitdrukken — maar de arbeidende wereld, die reeks van werkzaamheden, die de dagelijkse taak van mannen en vrouwen uitmaakt, die hun plicht betrachten jegens henzelf en jegens hunne naasten. Het protestantisme heeft hier een einde aan gemaakt. Zoals Prof. Doumergue het zoo welsprekend uitdrukt: „Toen kwam Luther, en met nog meer consequentie Calvin, uitroepende de groote idee van de „roeping”, een idee en een woord, die in de talen van alle Protestantsche volken worden teruggevonden: — roeping, beroep; Beruf, calling, vocation, en die gemist worden in de talen van de volken der oudheid en der middeleeuwsche cultuur. Roeping — het is de innerlijke roepstem van God, die tot ieder mensch komt, wie hij ook zij, om hem een speciaal werk op te leggen, wat het ook is. En al deze roepstemmen en ook de verschillende groepen staan allen volkomen op één lijn met elkaar. De burgemeester is Gods burgemeester, de dokter is Gods dokter, de koopman is Gods koopman, de werkmans is Gods werkmans. Ieder beroep, ook het nederigste en minste in uiterlijk vertoon, even zeker als het edelste en meest schitterende, bestaat door Goddelijk recht. Sprekt gij van het Goddelijk recht der koningen? Hier geldt het Goddelijk recht van ledere werkmans, en geen hunner behoeft zich ooit voor zijn beroep te schamen, zoo hij maar een eerlijk en goed werkmans is. Alleen „luheid”, voegt Prof. Doumergue er aan toe, „is laag en gemeen” — en terwijl de Roomschen de bedelars-orden vermeerderden, verbaat de Reformatie de leegloopers uit haar midden.”

- 1) Teach me, my God and King
In all things Thee to see
And what I do in anything
To do it as for Thee.

If I obey Thy laws,
E'en servile labors shine
Hallowed is toll, if this the cause,
The meaneast work divine.
- 2) A servant, with this clause
Makes drudgery divine:
Who sweeps a room as for Thy laws
Makes that, and the action fine.

(Wordt vervolgd)

Ouders of getuigen?

XI.

De oorsprong van het doopgetuigen-instituut zal thans duidelijk geworden zijn. Het daakt zijn ontstaan, gelijk we zagen, niet aan den kinderdoop, maar aan den doop der volwassenen. De Kerk hield nog stipt vast aan den eisch, dat de doop alleen aan geloovigen mocht bediend worden en dat daarom vóór den doop belijdenis des geloofs moest worden afgelegd. Zoo eischte het Christus, bevel, zoo was het ook de praktijk der apostelen. Philippus doopte den Moorman eerst, nadat hij beleden had in Christus te gelooven. Aanvankelijk, toen wel niemand tot de Christelijke Kerk toetrad zonder werkelijk te gelooven, stelde de Kerk zich met deze geloofsbelijdenis van den doopeling tevreden. Maar toen al meer proselieten zich voor den doop aanmeldden, en het gevaar ontstond, dat hieronder mannen en vrouwen waren, op wier levenswandel viel aan te merken of wier geloofsbelijdenis geveinsd was, werd de Kerk strenger, stelde se zich met die geloofsbelijdenis van den doopeling niet meer te vreden, maar eischte zij, dat de doopeling getuigen zou medebrengen, die instonden voor zijn Christelijken levenswandel en voor de oprechtheid van zijn geloof. Vandaar dat deze getuigen dan ook den naam droegen van *sponsors of borgen*. Nu was het regel, dat degene, die zelf den doopeling onderwezen had in de Christelijke religie, als borg of doopgetuige optrad, omdat hij het best kon instaan voor de oprechtheid van het geloof van zijn leerling; zelfs werd later het onderwijzen van den doopeling door de Kerk bepaaldelijk aan deze doopgetuigen opgedragen. Zoo ontstond een zeer nauwe band tusschen deze doopgetuigen en den doopeling, en de doopgetuige werd als de geestelijke vader van den doopeling beschouwd. Hij was toch het middel geweest, om den doopeling tot Christus te brengen, en zag nu zijn arbeid bekroond, wanneer zijn „geestelijk kind” door den doop als het „bad der wedergeboorte” in de Christelijke Kerk werd ingelijfd.

Eerst wanneer men de beteekenis dezer doopgetuigen bij den doop der volwassenen helder heeft ingezien, kan men begrijpen, waarom de Kerk het optreden dezer doopgetuigen ook bij den kinderdoop eischte. De gedachte, dat krachtens het Genadeverbond de kinderen der geloovigen recht op den doop hebben, en daarom bij den doop onderzoek moet worden gedaan naar het geloof der ouders, omdat daarvan het recht van hun kind op den doop afhangt, werd destijds nog niet op den voorgrond gesteld. Wel doopte men in de praktijk alleen kinderen van geloovigen, maar een kerkelijke handeling bij den doop, waardoor bliken moest, dat de ouders geloovigen waren, vond niet plaats. De doopgetuigen, die bij den kinderdoop optraden, dienden niet om in te staan voor het geloof der ouders, maar voor het geloof van het te doopen kind. Zoolang men nu nog te doen had met half volwassen kinderen, die reeds eenigermate in de Christelijke waarheid onderwezen waren, kon dit nog in eigenlijken zin worden opgevat, maar toen 't al meer de gewoonte werd ook pasgeborenen kinderen te doopen, ging dit niet meer. Wel bleef de Kerk ook bij deze pasgeborenen kinderen de garantie eischen, dat het te doopen kind „geloovig” was, maar de bedoeling hiervan was, dat de doopgetuige borg zou zijn, dat het kind bij het opwassen geloovig zou worden. Zoo vloede uit de borgstelling van den doopgetuige voor het geloof van het

te doopen kind diens verplichting voort om te zorgen voor een Christelijke opvoeding van het kind. Een zeer schoone en schriftuurlijke gedachte. Zoals Juda bij zijn vader „borg” was geworden, dat hij Benjamin zijn jongsten broeder levend bij zijn vader Jacob zou wederbrengen, zoo werd de doopgetuige „borg” voor het te doopen kind, dat dit niet straks aan de wereld zou worden prijs gegeven, maar dat het Christelijk zou worden opgevoed en als geloovige tot de Kerk zou gebracht worden. Augustinus wijst in een zijner predikatiën deze doopgetuigen dan ook ernstig op hun plicht, en gebruikt zelfs de uitdrukking, dat zij voor deze kinderen borg waren geworden tegenover God.

Omdat zij voor het geloof van het kind borg waren, traden ze dan ook bij den doop op om namens het kind de geloofsbelijdenis, die voor den doop geleest werd, af te leggen. Een afzonderlijk formulier voor den kinderdoop had men aanvankelijk nog niet; het formulier van den doop der volwassenen is het oudste in de Kerk. Juist omgekeerd als bij ons, waar men het formulier van den kinderdoop later met eenige wijziging voor den volwassendoop heeft overgenomen, is het in de oudste christelijke Kerk gegaan. Hier eerst het formulier voor den doop der volwassenen en werd dit later ook voor den kinderdoop gebruikt. Waar nu in het formulier voor den volwassendoop allerlei vragen aan den doopeling gedaan werden, die door een pasgeboren kind natuurlijk niet beantwoord konden worden, ontstond het gebruik, dat de doopgetuige op die vragen antwoordde in naam van het kind. In het Roomsche doopsformulier is dit nog zoo. De priester vraagt, den naam van het kind noemende: Zwerft gij, N. N. den duivel en al zijne werken en al zijn vermakelijkheden af, waarop de doopgetuige antwoordt: ik zweer ze af. Daarna vraagt hij, wederom na den naam van het kind genoemd te hebben: Geloof gij N. N. in God den Vader, den Almachtige Schepper van hemel en aarde? Geloof gij in Christus Jezus zijn eeniggeboren Zoon, onzen Heere, die geboren is en geleden heeft? Geloof gij in den Heiligen Geest, de heilige algemeene Kerk, de gemeenschap der heiligen, de vergeving der zonden, de wederopstanding des vleesches en het eeuwige leven? En de doopgetuige antwoordt op elke dezer vragen: Ik geloof. Vervolgens vraagt de priester, wederom den naam van het kind noemende: wilt gij N. N. gedoopt worden? waarop de doopgetuige antwoordt: ik wil, en dan vindt de doop plaats. Hoe vreemd dit alles ons moge toeschijnen, het zal thans duidelijk geworden zijn, waarom dit aldus geschiedt en in welken zin dit oorspronkelijk was bedoeld.

Komen wij thans tot de tweede vraag, wie dan als doopgetuigen bij den kinderdoop moesten optreden, zoo was oudtijds in de Christelijke Kerk algemeen het gebruik, dat de *ouders* van het kind dit deden. Het lag ook in den aard der zaak, dat de ouders, die over de opvoeding van het kind toch in de eerste plaats te zeggen hadden, bij den doop als „borg” voor hun kind optraden en ook namens hun kind de doopvragen beantwoordden. De oudste doopsformulieren laten hieromtrent geen twijfel over. In het Egyptische doopsformulier, dat we in ons vorig artikel aanhaalden, werd dit uitdrukkelijk voorgeschreven. Ook in het zoogenaamde Testament van onzen Heere Jezus Christus, welks liturgische gedeelte van zeer ouden datum moeten zijn, want er wordt nog geëischt, dat de doop in vlietend water (dus niet in een doopvont) moet plaats vinden, staat hetzelfde voorschrift. Evenzoo wordt door Augustinus verhaald, dat dit in zijn dagen nog algemeen in gebruik was. Alleen wanneer de ouders ontbraken, omdat de kinderen wezen waren, of onbekend waren, omdat men met vondelingen te doen had, traden andere personen bij den doop als getuigen op. Ook kwam het wel eens voor, dat Christelijke heeren bij den doop van de kinderen hunner slaven als getuigen dienst deden, omdat deze kinderen als hun eigendom werden beschouwd. Maar deze gevallen waren toch uitzondering, en de regel was, dat de ouders de doopgetuigen waren. De Roomsche Kerk, die zich zoo gaarne op de „oudheid” beroept en toch de ouders als doopgetuigen buitensluit, staat hier dus zeker veel verder van de oudheid af dan de Gereformeerde Kerk, die de ouders in dit natuurlijke recht heeft hersteld.

Vraagt men, hoe het dan komt, dat de Roomsche Kerk later de natuurlijke ouders van den doop heeft buiten gesloten en hun zelfs verboden heeft als doopgetuigen op te treden, dan ligt het antwoord ongetwijfeld in de magische beteekenis, die men aan den doop ging hechten, nl. dat de doop het middel was om het kind weder te baren. Die wedergeboorte stond zoo scherp mogelijk tegenover de natuurlijke geboorte. Wat uit vleesch geboren is, is vleesch, en wat uit den Geest geboren wordt is een geestelijk mensch. Waar nu bij de natuurlijke en vleeschelijke geboorte de natuurlijke ouders het middel zijn, waardoor deze geboorte geschiedt, daar moesten bij de wedergeboorte door den doop ook „geestelijke ouders” optreden. De naam sponsors of borgen maakte dan ook later plaats voor die van „parentes spirituales”, d.w.z. van geestelijke ouders. En om duidelijk te doen uitkomen, dat we aan onze natuurlijke ouders alleen de natuurlijke geboorte danken, maar dat de wedergeboorte niet door hen geschiedt, moesten daarom bij den doop ook andere personen als „geestelijke ouders” optreden. Aanvankelijk vatte men dit zelfs in eigenlijken zin op, zoodat men aan deze geestelijke ouders de wedergeboorte in middelelijken zin toeschreef; Augustinus zegt uitdrukkelijk, dat de kinderen door hen wedergebooren worden (per eos renascuntur) en verklaart elders, dat gelijk we eenmaal geboren worden door vleeschelijke liefde (d.w.z.

van de ouders) we zoo ook eenmaal worden wedergebooren door geestelijke liefde (d.w.z. van de doopouders). Natuurlijk bedoelde Augustinus daarmee niet, dat deze doopgetuigen het kind wederbarenden, maar door het naar den doop te brengen, waren ze het middel om het kind te doen wederbaren. Toch heeft deze gedachte geen stand gehouden. De voorstelling kreeg later de overhand, dat de wedergeboorte geschiedde door God als vader en door de Kerk als moeder. Uit haar schoot werd het kind wedergebooren, en daarop doest het bekende zeggen dat niemand God tot vader kan hebben, die de Kerk niet tot moeder heeft. De doopvader of doopmoeder zijn niet de eigenlijke geestelijke vader of moeder van het wedergebooren kind, dat omdat zij het ten doop hebben gebracht, nu hun geestelijk kind is geworden, maar de adoptief vader en moeder van het wedergebooren kind. Het door den doop wedergebooren kind heeft, dat is de nieuwere gedachte, een geestelijken vader en moeder noodig, die voor de religieuze opvoeding zullen zorgen, en die daarom bij gedoopte kind nu als hun geestelijk kind aanmerken. Niet de wedergeboorte, die door de Kerk geschiedt, maar de geestelijke opvoeding maakt, dat het kind deze geestelijke ouders noodig heeft. Dit is de voorstelling, die de Roomsche Kerk in haar Catechismus van het ambt dezer doopgetuigen geeft. Op de vraag, waarom bij den doop naast den bedienaar van het Sacrament nog doopgetuigen moeten optreden, antwoordt de Roomsche Catechismus, dat de oorszaak daarvan niet moeilijk is in te zien, wanneer men maar bedenkt, dat de doop de geestelijke wedergeboorte is, waardoor we als kinderen Gods werden geboren. Eyaals toch elk kind, nadat het geboren is, een opvoeder en leidsman noodig heeft, om het te onderwijzen in wetenschap en sulijge handwerken, zoo is het ook noodig, dat degene, die door het bad van den doop geboren zijn een geestelijk leven te leven, worden toebetrouwd aan de zorg en het toezicht van iemand, door wien ze in de voorschriften der Christelijke religie en in de praktijk der Godsalmigheid kunnen onderwezen worden, om aldus in Christus allewege te wassen, tot dat zij met de hulpe Gods volmaakte mannen geworden zijn.

Zinnebeeldig werd deze adoptie of aanneming tot kind bij den doop daardoor uitgedrukt, dat de doopgetuige het kind, nadat het in 't doopvont door den priester was ondergedompeld, „uit het doopvont weer ophief,” waardoor hij het tot zijn kind aannam. De naam „doopvater”, dien men aan den doopgetuige oudtijds gaf, was aan deze symbolische acte ontleend; hij beteekende degene, die het kind uit den doop had opgeheven. Niet onwaarschijnlijk staat deze symbolische handeling daarmee in verband, dat oudtijds het gebruik bestond, dat een pasgeboren kind aan de voeten van den vader werd neergelgd. Hier bij het kind op en nam hij het in zijn armen, dan erkende hij daardoor dat kind als zijn kind en nam de opvoeding van het kind voor zijn rekening; liet hij het kind daarentegen liggen, dan verstootte hij het en moest het te vondeling worden gelegd. Het schijnt deze heidnische gewoonte te zijn, die tot dit gebruik bij den doop aanleiding heeft gegeven. Nu de doop door onderdompeling, vervangen is door den doop door besprenging, viel van zelf ook deze ceremonie van het ophiffen uit het doopvont weg, maar de doopgetuige blijft eischt nog altoos, dat de doopgetuige bij den doop het kind lichamelijk moet aanraken, anders ontstaat er, zegt se, tusschen het kind en den doopgetuige ook geen geestelijke relatie.

Zoo treden bij den doop in de Roomsche Kerk de natuurlijke ouders dus geheel op den achtergrond en wordt hun plaats geheel door de geestelijke ouders ingenomen. Deze presentieren het kind ten doop; deze beantwoorden de doopvragen; deze houden het kind bij den doop vast, en op hun rust in eigenlijken zin de plicht om aan het gedoopte kind een religieuze opvoeding te geven. Ze werden dan ook door de Roomsche Kerk patrini genoemd, waarvan ons *petit* of *petit* afkomt, of ook wel compater of comater, d.w.z. mede-vader en medemoeder, wat in het oud-Hollandsch werd weergegeven door ge-vader en ge-moeder, een naam, dien de doopgetuigen nog in onze oude Kerkenordeningen dragen. Aangezien voorts bij den doop aan het kind als wedergebooren kind een nieuwe Christelijke naam werd gegeven en de doopgetuigen of peet-ouders dezen naam noemen moesten, wordt nu nog degene, naar wien men vernoemd is, jemand „petit” geheeten. Zelfs werd de band tusschen de peet-ouders en het peet-kind, of wil men tusschen de doopgetuigen en het gedoopte kind, zoo sterk opgevat, dat daardoor een werkelijke verwantschap was tot stand gekomen; een huwelijk tusschen deze doopgetuigen en het gedoopte kind werd daarom als bloedschande beschouwd en zwaar gestraft.

Uit dit alles blijkt wel, dat al heeft de Roomsche Kerk officieel in haar Catechismus de voorstelling gegeven, dat de relatie tusschen doopgetuige en doopkind een legitieme geestelijke is en alleen doelt op de latere opvoeding, de oudere, meer magische voorstelling, dat de doopouders de eigenlijke geestelijke ouders zijn van het kind, niet geheel is uitgebannen. De eisch, dat er bij den doop een physische aanraking met het kind moet plaats vinden en het verbod van een huwelijk tusschen de doopouders en het kind (wat later zelfs tot de ouders van het kind werd uitgestrekt) wijzen hierop. Ten slotte dient nog te worden opgemerkt, om den verderen loop van zaken duidelijk te maken, dat de Roomsche Kerk, ook al eischt se het niet, toch toelaat, dat naast den petier of meter ook nog optreden doopgetuigen (testes baptismi), die alleen dienen om te getuigen, dat de doop werkelijk geschied is. Waar men vroeger en nog niet

overal doop-registers doop niet in het n... maar in een doop... er later allicht twi... wel gedoopt was. V... getuigen bij den do... echter geen belofte... gen niet te beant... geen geestelijke rel... is aan hen, dat on... tuigen” is ontleend.

Dr. A. KUYPER. I
Openingswoord ter O...
24 April 1913. Kam...
„Hoewel ik, onder...
blad is, mij den regel...
mijn zorg toevertrouw...
geschreven te besprek...
jongste geschied van...
Revolutionaire Staats...
reden, een uitspraak...
De voornaamste daa...
geschiedt aangebonden...
zij het ook middellijk...
ideaal-verwezenlijking...
Kerk haar roeping zal...
gou verbeurde gera...
ontmoedigen dankwoord...
Dit ideaal is, om he...
De vrije school reg...
Staatschool slechts i...
school uitbraak...
Het ideaal alsoo var...
voeding...
Van „de school aan...
Van het onderwijs...
onderwijzen overeenk...
den levensgang der ou...
Ken wegwallen van...
indirecten dwang, die...

Ten onzent nu is...
dit ideaal, wijziging...
Grondwet, van welk u...
alinea luidt: „Het o...
voorwerp van de aanh...
ring”...
„Er wordt overal in...
weze voldoende openba...
Mij herinnert dit st...
sche wijziger Augustus...
8: boek zijner Politie...
heeft over opvoeding...
Op het einde van d...
inleiding tot dit ond...
deze vraag gesteld: of...
voor de opvoeding pul...
en naar ieders wijze, e...
staten is?

En dan zegt de wijz...
dat hij van het bijzo...
de meeste Gidsche...
hebben moet, maar d...
aanhoudend zorg moet...
Voor den wetgeve...
voeding zelfs de gew...
op desen grond, dat...
smint, hij nadeel doet...
Staat is ingericht. Het...
karakter van elke sta...
ting in stand pleegt te...
duidelijk, dat ook de...
een en dezelfde moet...
wij zonden zeggen, in...
voed. Daarom, zoo v...
voor de opvoeding pu...
privaat wezen; niet i...
bijzonder persoon, zo...
deren en se het bijzo...
gondkundig, geeft. V...
moet ook van Staatsw...
zoo drukt Aristoteles...
hart, moeten zij niet...
sichzelf toebehoort, m...
begrijpen, dat alle bur...
Staat. Ieder burger v...
van den Staat, en bij...
is, naar den aard der...
verzorging van het g...
En zoo laat het dan...
al was in de meeste...
het onderwijzen hante...
ouders, aan duidelijk...
over, dat het onderw...
moet zijn.

Wij Christenen heb...
Aristoteles veel te...
hem zeker niet dank...
natuurlijk recht der...
zoo krenkend stuk u...
schap dat, zij het o...
land is gekomen in de...
Dan, en Dr. Kuyper...
week zijn gehoor op g...
dat het er nu spoedig...
Wat er moet geda...
te zien gebeuren, was...
van zijn deputatenre...
Zonder op al de d...
om het groote belang...
in de Grondwet en de...
den leven onzer ket...
HERAUF, op deze red...

De Utrechtsche red...
leefijd, als politieke...
leven zóo makkelijk i...
niet meer kunnen u...
alles bedriegt, voorlo...
verwachten is, heeft...
ook weer getoond, dat...
niet verdonkerd en n...
Waar het bij de...
om gaat en allen o...
standkoming der wijz...
Dat heeft hij gods...
deputaten doet zien...
hoorders en lezers t...
Doet zien, door h...
gedachte tot een aans...
door, als een beeld...
een schilder op het...
van wie men hoort of...
of te peneelen, dat...
of hoorder schouw...
als een visioen.

Dr. MEIJNDONK IN DE...
'n Vondst, 'n trou...
die men niet weer k...
Zij hebben gehoor...
dede deputaten, de...
hieden, in oode dag...